

ВІДГУК
офіційного опонента
Якимчука Бориса Андрійовича
на дисертаційне дослідження Черкаської Євгенії Феліксівни
«Психологічні особливості емоційної стійкості вчителів з
різним досвідом роботи»,
представлене до захисту на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю
053 Психологія (05 – Соціальні та поведінкові науки)

Дисертаційна робота Є.Ф. Черкаської «Психологічні особливості емоційної стійкості вчителів з різним досвідом роботи» зорієнтована на актуальній проблемі емоційного стану вчителів в сучасних умовах.

Актуальність обраної теми зумовлена підвищенням рівнем відповідальності у поєднанні з високим рівнем інтелектуальної напруженості та приділенні великої уваги контролю власних емоційних станів. У даному дисертаційному дослідженні узгоджені сучасні і традиційні методи підвищення емоційної стійкості вчителів, враховуючи саме різний досвід роботи у даній сфері.

Аналізуючи науковий рівень дисертації та публікацій, слід визначити, що структура дисертаційної роботи є традиційною і складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 319 сторінках, з них основного тексту 194 сторінки. Список використаних джерел налічує 129 найменувань, з них іноземними мовами 24. Дисертація оформлена у вигляді рукопису державною мовою.

Розглядаючи зміст основних розділів дисертаційного дослідження необхідно виділити наступне: в анотації авторкою наведено короткий виклад основного змісту проведеного дослідження та його результатів із зазначенням їх наукової новизни та практичного значення. У вступі

обґрунтовано актуальність теми, мета, завдання, об'єкт та предмет дисертаційного дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наведені відомості щодо їх впровадження в практику, апробацію та відображення у публікаціях в наукових виданнях.

У першому розділі проведено комплексний аналіз наявних літературних джерел, присвячених емоційній стійкості вчителів та специфіці їх роботи в сучасних умовах. Визначено психологічні особливості емоційної стійкості вчителів, як предмету психологічного аналізу. Проаналізовано особливості емоційної стійкості залежно від вікових особливостей. Виокремлено підходи до вивчення емоційної стійкості та факторів, що на неї впливають.

У другому розділі обґрунтовано методичні основи проведення емпіричного дослідження. Вибір застосованих методів та методик дослідження (методика діагностики інтегральної задоволеності працею; методика діагностики рівня емоційного вигорання; діагностика особистісної та групової задоволеності роботою; тест «Характеристики емоційності»; методика вивчення структури темпераменту; діагностика «емоційного інтелекту» за; «Рівень суб'єктивного контролю») забезпечує досягнення мети і реалізації поставлених завдань. Вдало підібраний діагностичний інструментарій дав здобувачці змогу успішно провести експериментальне дослідження.

Дослідження ґрунтується на достатній за обсягом вибірці. Дисертанткою проведено статистичну обробку даних на сучасному рівні з використанням описової статистики за допомогою програми статистичної обробки інформації SPSS.

У третьому розділі представлено обґрунтування створення

тренінгової програми та використаних підходів. Логічно побудована програма тренінгу дозволила отримати позитивний результат – підвищення рівня емоційної стійкості вчителів.

Сучасний методичний рівень роботи, відповідність вибірки зазначеним критеріям, висока інформативність використаних методів та адекватність статистичного аналізу дозволяють вважати результати дослідження, наукові положення та висновки достовірними та науково обґрунтованими і вказують на *гарний рівень оволодіння* здобувачкою *методологією наукової діяльності*.

Слід зауважити, що всі розділи дисертаційного дослідження виконані на змістовному рівні за стилем виконання. Публікації, які відображають основні результати дослідження, є одноосібними. За сукупністю головних критеріальних ознак дисертація відзначається широтою наукових та практичних напрацювань, має сучасний і новітній характер, *вагоме практичне значення*. Тому, науковий рівень дисертаційної роботи та рівень наукових публікацій можна оцінити як високий.

Наукова новизна дослідження та одержаних результатів відповідає заявленому рівню, а зміст роботи викладено доступно і обґрунтовано. Автором *вперше* було досліджено емоційну стійкість вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, враховуючи їх досвід роботи, саме в сучасних умовах освітнього процесу. *Наукові завдання, поставлені в роботі, є повністю виконаними*.

Належно оцінюючи дисертацію Черкаської Є.Ф., водночас, у контексті наукової дискусії висловлюємо *ряд зауважень та побажань*:

1. У першому завданні заявлено: «Теоретично обґрунтувати значення емоційної стійкості вчителів із різним досвідом роботи та її

вплив на професійну діяльність». На нашу думку зміст першого розділу недостатньо розкриває саме відмінність професійної діяльності вчителів залежно від їх досвіду роботи.

2. У роботі не вказана відповідність поділу груп у поєднанні з віковими особливостями та досвідом роботи представників цих груп. Водночас, учасники вибірки мають певні вікові межі, які не є достатньо обґрунтованими.

3. На нашу думку, недостатньо обґрунтованим є вибір поєднання методів, використаних у тренінговій програмі.

4. Варто приділити більше уваги на усунення наявних граматичних помилок, які особливо присутні у першому розділі дисертаційного дослідження.

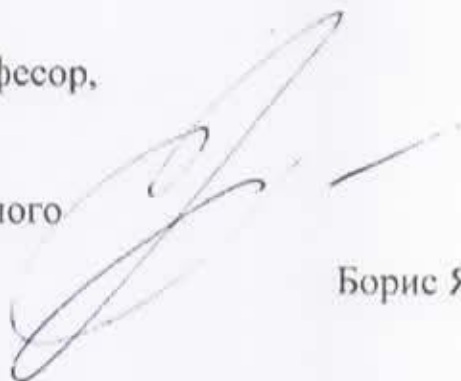
Вищевказані зауваження та побажання ніяким чином не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Черкаської Є.Ф., оскільки дана дисертація поза сумнівом є завершеним, актуальним дослідженням для сучасної психології, відзначається науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю, а отримані результати є обґрунтованими та достовірними.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних наукових результатів, обґрунтованість висновків дослідження, можемо стверджувати, що *робота* Є. Ф. Черкаської «Психологічні особливості емоційної стійкості вчителів з різним досвідом роботи» *виконана на високому науково-теоретичному рівні*, заслуговує на *позитивну оцінку* та відповідає галузі знань 05 – Соціальна та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія та вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» №44 від 12 січня 2022р., а її авторка Черкаська Євгенія Феліксівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, професор,
професор кафедри психології
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Борис ЯКИМЧУК

Ректор

Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
доктор педагогічних наук, професор

Олександр БЕЗЛОДНИЙ